

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII

CONSILIUL NAȚIONAL PENTRU CURRICULUM

PROGRAME ȘCOLARE PENTRU CICLUL SUPERIOR AL LICEULUI

RELIGIE
(cultul ortodox)

CLASA A XII-A¹

Aprobat prin ordinul ministrului

Nr. 5959 / 22.12.2006

București, 2006

¹ Se aplică și la clasa a XIII-a, ruta progresivă de calificare profesională.

NOTA DE PREZENTARE

Studiul disciplinei **Religie – cultul ortodox** în ciclul superior al liceului se focalizează pe realizarea unei viziuni de ansamblu asupra domeniului religios, care să ofere elevilor posibilitatea de a-și forma propriul sistem de valori prin raportarea la valorile specifice moralei creștine, de a integra cunoștințele religioase în structurarea de atitudini morale și de a aplica învățătura de credință în viața proprie și a comunității. Astfel, această disciplină școlară îi pregătește pe elevi pentru înțelegerea valorilor specifice diferitelor religii, pentru integrarea în comunități variate din punct de vedere al convingerilor, pentru acceptarea diversității și susținerea coeziunii la nivelul comunității și pentru înțelegerea contribuției religiei la cultura și civilizația universală.

În conformitate cu planul cadru de învățământ pentru ciclul superior al liceului, disciplina **Religie** face parte din aria curriculară "Om și societate" și i se alocă 1 oră/săptămână, în trunchiul comun, la toate filierele și profilurile învățământului liceal.

Programa este structurată astfel: notă de prezentare, competențe generale, valori și atitudini, competențe specifice asociate conținuturilor, sugestii metodologice.

Cele cinci competențe generale și competențele specifice vizează următoarele domenii: comunicare; relații interpersonale și inter-religii; domeniul atitudinal-comportamental; aspecte practic-aplicative; relațiile interdisciplinare.

Conținuturile propuse sunt asociate competențelor specifice, fapt care permite profesorului să realizeze conexiuni între ceea ce învață elevul și scopul pentru care învață. O anumită competență specifică poate fi atinsă prin diferite unități de conținut, neexistând o corespondență biunivocă între acestea. Conținuturile se subsumează unor domenii de conținut care le continuă pe cele incluse în programa pentru ciclul inferior al liceului și sunt corelate cu achizițiile dobândite de elevi în perioada anterioară (clasele a IX-a, a X-a și a XI-a).

Sugestiile metodologice oferă cadrelor didactice recomandări privind modalități didactice concrete de utilizare a curriculumului în proiectarea și realizarea activităților de predare-învățare-evaluare.

Programa se adresează atât profesorilor de **Religie**, precum și autorilor de manuale școlare, fiind concepută astfel încât să încurajeze creativitatea didactică și adecvarea demersurilor didactice la particularitățile elevilor prin stabilirea ordinii studierii anumitor unități de conținut, prin adaptarea acestora la specificul clasei de elevi, prin valorificarea experienței de viață a elevilor și a specificului comunității din care aceștia fac parte.

COMPETENȚE GENERALE

1. Definierea specificului propriei credințe, în raport cu alte credințe și convingeri
2. Utilizarea adecvată a conceptelor specifice religiei, în diferite contexte de comunicare
3. Integrarea valorilor și a cunoștințelor religioase în structura propriilor atitudini și comportamente
4. Aplicarea învățaturii de credință în viața personală și a comunității
5. Corelarea cunoștințelor religioase cu cele dobândite la alte discipline de învățământ

VALORI ȘI ATITUDINI

- Conștientizarea rolului învățăturilor Bisericii în viața personală și a comunității
- Dezvoltarea respectului față de cele sfinte
- Asumarea propriei identități religioase
- Responsabilitate în exercitarea drepturilor și a obligațiilor care decurg din apartenența la diferite identități (confesiune, națiune, comunitate, profesie, cultură etc.)
- Respect și înțelegere față de semenii de alte credințe și convingeri
- Grijă față de apropoale
- Interesul pentru aprofundarea cunoștințelor religioase în vederea permanentei deveniri spirituale

CLASA A XII-A
COMPETENȚE SPECIFICE ȘI CONȚINUTURI

1. Definirea specificului propriei credințe, în raport cu alte credințe și convingeri

Competențe specifice	Conținuturi
1.1. Prezentarea principalelor învățături de credință ortodoxă despre Duhul Sfânt, despre Sfânta Biserică, despre judecată și despre finalitatea lumii	<ul style="list-style-type: none"> - Persoana și lucrarea Duhului Sfânt: harul divin, raportul har-libertate, teoria predestinației - Sfânta Biserică. Sfintele Taine și Ierurgiile - Despre moarte, despre judecată și despre finalitatea lumii - Invocarea ajutorului sfinților și rugăciunile pentru cei adormiți în Domnul
1.2. Evidențierea unor corelații între creștinism și alte religii monoteiste, pornind de la un set de criterii	- Marile religii ale lumii (religiile monoteiste) – principalele caracteristici, rol și importanță în istoria omenirii etc.

2. Utilizarea adecvată a conceptelor specifice religiei, în diferite contexte de comunicare

Competențe specifice	Conținuturi
2.1. Elaborarea de lucrări scrise (referate, eseuri, caracterizări etc.) referitoare la diferite aspecte din învățătura de credință ortodoxă	<ul style="list-style-type: none"> - Raportul har-libertate - Despre moarte, despre judecată și despre finalitatea lumii - Rolul creștinilor în promovarea valorilor creștine - Monumente reprezentative de artă religioasă: din Europa, din România - Pelerinajele religioase și unitate națională - Rolul mănăstirilor și al parohiilor în viața socială - Oameni de cultură români, promotori ai credinței creștine - Contribuția creștinismului la cultura și civilizația europeană
2.2. Compararea unor argumente diferite (din perspectivă religioasă, științifică) referitoare la o temă comună	<ul style="list-style-type: none"> - Despre moarte, despre judecată și despre finalitatea lumii - Originea lumii: dialogul între credință și știință - Secularizare și sfințenie

3. Integrarea valorilor și a cunoștințelor religioase în structura propriilor atitudini și comportamente

Competențe specifice	Conținuturi
3.1. Argumentarea importanței valorilor religioase în contextul societății contemporane	<ul style="list-style-type: none"> - Originea lumii: dialogul între credință și știință - Secularizare și sfințenie
3.2. Analizarea datoriei creștinilor în planul promovării valorilor religioase	- Rolul creștinilor în promovarea valorilor creștine (credința, speranța, iubirea, dreptatea, libertatea, pacea, sfințenia) și în apărarea vieții (combaterea violenței, a suicidului, a eutanasiilor și a degradării demnității umane)

Competențe specifice	Conținuturi
3.3. Sintetizarea rolului oamenilor de cultură români în promovarea credinței creștine	- Oameni de cultură români, promotori ai credinței creștine (Nicolae Iorga, Nae Ionescu, Nichifor Crainic, Vasile Voiculescu, Nicolae Steinhardt, Petre Țuțea, Valeriu Anania, Dumitru Stăniloae, Mircea Eliade, Constantin Brâncuși, Virgil Gheorghiu etc.)

4. Aplicarea învățării de credință în viața personală și a comunității

Competențe specifice	Conținuturi
4.1. Evidențierea importanței harului divin și a ascezei creștine în plan personal și în cel al vieții comunității	- Persoana și lucrarea Duhului Sfânt: harul divin, raportul har-libertate, teoria predestinației - Sfânta Biserică. Sfintele Taine și Ierurgiile - Asceza creștină (post, rugăciune, milostenie)
4.2. Analizarea rolului mănăstirilor și al parohiilor în viața socială	- Rolul mănăstirilor și al parohiilor în viața socială

5. Corelarea cunoștințelor religioase cu cele dobândite la alte discipline de învățământ

Competențe specifice	Conținuturi
5.1. Analizarea unor forme de artă bisericească, evidențind semnificația spirituală a acestora și valoarea lor artistică	- Monumente reprezentative de artă religioasă: din Europa, din România
5.2. Compararea unor argumente religioase și științifice referitoare la o temă comună	- Despre moarte, despre judecată și despre finalitatea lumii - Originea lumii: dialogul între credință și știință - Secularizare și sfințenie
5.3. Corelarea cunoștințelor religioase cu cele dobândite la alte discipline școlare, referitoare la importanța creștinismului în cultura și istoria românească și cea europeană	- Oameni de cultură români, promotori ai credinței creștine - Pelerinajele religioase și unitate națională - Contribuția creștinismului la cultura și civilizația europeană

LISTA UNITĂȚILOR DE CONȚINUT

Dogmatică

- Persoana și lucrarea Duhului Sfânt
 - Harul divin
 - Raportul har-libertate
 - Teoria predestinației
- Sfânta Biserică. Sfintele Taine și Ierurgiile
- Despre moarte, despre judecată și despre finalitatea lumii

Morală creștină

- Rolul creștinilor în promovarea valorilor creștine (credința, speranța, iubirea, dreptatea, libertatea, pacea, sfințenia) și în apărarea vieții (combaterea violenței, a suicidului, a eutanasiei și a degradării demnității umane)
- Invocarea ajutorului sfinților și rugăciunile pentru cei adormiți în Domnul

Liturgică și artă

- Monumente reprezentative de artă religioasă
 - din Europa
 - din România

Spiritualitate și misiune

- Asceza creștină (post, rugăciune, milostenie)
- Pelerinajele religioase și unitate națională
- Rolul mănăstirilor și al parohiilor în viața socială

Religiile în istorie

- Marile religii ale lumii (religiile monoteiste)

Ortodoxie și cultură națională

- Oameni de cultură români, promotori ai credinței creștine (Nicolae Iorga, Nae Ionescu, Nichifor Crainic, Vasile Voiculescu, Nicolae Steinhardt, Petre Țuțea, Valeriu Anania, Dumitru Stăniloae, Mircea Eliade, Constantin Brâncuși, Virgil Gheorghiu etc.)

Creștinismul și problemele lumii contemporane

- Originea lumii: dialogul între credință și știință
- Secularizare și sfințenie
- Contribuția creștinismului la cultura și civilizația europeană

SUGESTII METODOLOGICE

Conținuturile din programa școlară pentru clasa a XII-a, la disciplina **Religie – cultul ortodox** sunt organizate pe șapte domenii tematice: Dogmatică, Morală creștină, Liturgică și artă, Spiritualitate și misiune, Religiiile în istorie, Ortodoxie și cultură națională, Creștinismul și problemele lumii contemporane. Acestea le continuă pe cele abordate la nivelul claselor anterioare și propun conținuturi cu caracter mai complex, posibil de abordat la nivelul elevilor de clasa a XII-a.

Prezentul curriculum este conceput într-o manieră flexibilă, care presupune regândirea rolurilor celor doi parteneri educaționali – profesorul și elevul. Astfel, programa permite profesorului libertatea de opțiune în abordarea demersului didactic prin alegerea succesiunii capitolelor sau a temelor (care nu au în programă o ordine obligatorie), în funcție de caracteristicile clasei sau de evenimentele religioase, cu condiția respectării logicii interne a domeniului și a parcurgerii integrale a materiei prevăzute în programă. De asemenea, profesorul are libertatea de a alege metode, activități și stiluri variate, adecvate particularităților elevilor și ale clasei, precum și în concordanță cu competențele precizate pentru fiecare nivel.

În ceea ce privește elevii, temele au fost selectate astfel încât să asigure implicarea activă a acestora în procesul de predare-învățare, care să contribuie la formarea capacității de comunicare, de manifestare a spiritului critic, tolerant, la exprimarea liberă și argumentată a propriei opinii. Alegerea temelor a avut în vedere asigurarea caracterului practic-aplicativ al cunoștințelor de religie prin valorificarea experienței de viață a elevilor, prin referirea la aspecte actuale din viața personală a adolescenților și din societatea contemporană, din viața comunității, din istoria religiilor și din istoria Bisericii.

Pentru realizarea competențelor specifice se recomandă utilizarea unor activități de învățare, precum:

- dialogul, dezbateră privind importanța și rolul diferitelor elemente (de dogmatică, de morală creștină, de istorie a religiilor);
- analiza asemănărilor și a deosebirilor (între diferite aspecte ale vieții religioase, între religii, între textele religioase și cele laice pe teme comune, între diferite elemente de arhitectură prezente în monumente reprezentative de artă religioasă etc.);
- realizarea unor observații, studii de caz, micro-anchete, sondaje de opinie pe teme privind aspecte concrete din viața religioasă a unei comunități sau a adolescenților;
- jocul de rol, studiul de caz cu rol de exemplificare a elementelor de morală creștină;
- analiza unor modele de acțiune privind implicarea în rezolvarea unor probleme concrete din viața adolescenților sau din viața comunității;
- argumentarea biblică și patristică;
- elaborarea de texte diverse pe teme religioase (fișe de lectură, comentarii, recenzii, referate, eseuri);
- utilizarea noilor tehnologii informatice și a altor mijloace audio-vizuale în procesul de predare-învățare (pentru ilustrarea unor teme, pentru documentarea pe o temă dată);
- vizite la locașuri de cult.

În cadrul orei de **Religie**, evaluarea trebuie să aibă caracter formativ, cu scopul de a-l învăța pe elev să se autoevalueze în acord cu valorile creștine. Prin evaluare, valorizarea efortului de învățare al elevului și analiza progresului acestuia în învățare trebuie completate cu motivarea sa pentru aplicarea în practică a învățăturilor de credință. Deoarece formele clasice de evaluare au, pentru educația religioasă, limite mai accentuate decât în cazul altor discipline de studiu, se recomandă utilizarea unor modalități complementare de evaluare: proiectul, portofoliul, autoevaluarea, observarea sistematică a activității și a comportamentului elevilor în spațiul școlii și în afara acestuia.

SUGESTII DE BIBLIOGRAFIE PENTRU LECTURA SUPLIMENTARĂ

1. *Biblia*
2. Anania, V., *Din spumele mării*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1995
3. Anania, V., *Hoțul de mărgăritare*, Cluj-Napoca, Editura Renașterea, 1999
4. Braniște, E., *Dicționar enciclopedic de cunoștințe religioase*, Caransebeș, Editura Diecezană, 2001
5. *Carte de rugăciuni*
6. *Catehism creștin ortodox*
7. Crainic, N., *Șoim peste prăpastie*, București, Editura Roza Vânturilor, 1990
8. Drîmba, O., *Istoria culturii și civilizației* (selectiv), Vol. I-III, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1984
9. Eliade, M., *Tratat de istorie a religiilor*, București, Editura Humanitas, 1992
10. Gheorghiu, V., *Cum am vrut să mă fac sfânt*, Sibiu, Editura Deisis, 1999
11. Gheorghiu, V., *Tatăl meu, preotul care s-a urcat la cer*, Sibiu, Editura Deisis, 1998
12. Sfântul Ioan Damaschinul, *Dogmatica* (selectiv), București, Editura Scripta, 1993
13. Ionescu, N., *Roza vânturilor*, Chișinău, Editura Hyperion, 1993
14. Iorga, N., *Bizanț după Bizanț*, București, Editura 100 + 1 GRAMAR, 2002
15. Stan, A., Rus, R., *Istoria religiilor. Manual pentru Seminariile Teologice*, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune a Bisericii Ortodoxe Române, 1991
16. Stăniloae, D., *Ascetica și mistică ortodoxă*, Vol. I-II, Alba Iulia, Editura Deisis, Mănăstirea Sf. Ioan Botezătorul, 1993
17. Steinhart, N., *Jurnalul fericirii*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2001
18. Todoran, I., Zăgrean, I., *Teologie dogmatică*, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune a Bisericii Ortodoxe Române, 1991
19. Țuțea, P., *Între Dumnezeu și neamul meu*, București, Fundația Anastasia, Editura Arta Grafică, 1992
20. Vulcănescu, M., *Dimensiunea românească a existenței*, București, Editura Fundației Culturale Române, 1991
21. Zăgrean, I., *Morala creștină. Manual pentru Seminariile Teologice*, Cluj-Napoca, Editura Renașterea, 2002
22. Voiculescu, V., *Poezii*, București, Editura Minerva, 1972
23. Zărnescu, C., *Aforismele lui Brâncuși*, Cluj-Napoca, Ed. Dacia, 2004

SUGESTII PENTRU REPERTORIUL DE CÂNTECE ȘI PENTRU AUDIȚIILE MUZICALE

Repertoriul de cântece

1. *Colinde*
2. *Carte de cântări bisericești*
3. *Cântările Sfintei Liturghii*

Audiții muzicale

1. Anonimus, *Iată, mirele*
2. G. Enescu, *Rapsodia română* în Re major, Op. 11, nr. 2
3. G. Fr. Haendel, Corul "Aleluia", în Oratoriul *Messia*
4. I. Hrisafî, *Aghios o Theos*
5. J. Haydn, Oratoriul *Creațiunea* (fragment)
6. L. van Beethoven, "Agnus Dei", în *Missa Solemnis*
7. W. A. Mozart, "Lacrymosa", în *Requiem*
8. H. Berlioz, "Visul unei nopți de Sabat", în *Simfonia fantastică*, Op.14
9. N. Lungu, *Liturghia bizantină pe melodii tradiționale ortodoxe române*